

Kwaliteitscriteria en toetsingskader Bond Nederlandse Bouwhistorici BNB

A) Kwaliteitscriteria

Nr.			ja	nee
1	Formele vereisten			
1.1	Werkt volgens de Richtlijnen Bouwhistorisch Onderzoek 2009.	-	-	-
1.2	Werkt volgens de Beroepscode van de BNB.	-	-	-
1.3	Houdt actief het vak bij.	-		
1.4	Draagt zelf actief bij aan de ontwikkeling van het vak door middel van lezingen en/of publicaties.	-		
		goed	Vold.	Onvold.
2	Basiscondities			
2.1	Heeft aantoonbare basiskennis van de bouwhistorie opgedaan (in de vorm van een opleiding op HBO of WO-niveau, dan wel via relevante elders opgedane ervaring) en daarmee voldoen aan de basisvereisten voor bouwhistorici.			
2.2	Is aantoonbaar ten minste zestien uur per week professioneel met bouwhistorie bezig.			
2.3	Heeft ten minste drie jaar praktische ervaring met het zelfstandig uitvoeren van bouwhistorisch onderzoek.			
3	Minimale inhoudelijke vereisten			
	A: inhoudelijke kennis			
3.1	Is in staat tot het zelfstandig analyseren van het probleem en tot het maken van een plan van aanpak.			
3.2	Is in staat de benodigde gegevens over gebouw en/of structuur te verzamelen door schetsen en/of systematisch documenteren daarvan.			
3.3	Is in staat benodigde historische gegevens over gebouw en/of structuur in literatuur, bouw- en woningtoezicht en archief te verzamelen.			
3.4	Is in staat tot een objectieve analyse van de structurele en functionele ontwikkeling van een bouwwerk of structuur.			
3.5	Heeft begrip van bouwhistorische waarden:			
	a) materialen (baksteen, natuursteen, hout, beton, staal etc.),			
	b) constructies (muren, vloeren, kappen, etc.),			
	c) afwerkingen (materiaal, vorm, kleur, etc.),			
	d) herkent bouwsporen (anomalieën in materialen en constructies) en			
	e) is in staat van een relatieve chronologie met bijbehorende bouwhistorische fasering te maken.			
	B: context			
3.6	Kan het onderwerp van onderzoek plaatsen in een groter ruimtelijk verband.			
3.7	Kan het onderwerp van onderzoek plaatsen in zijn tijd, stijl en type.			
3.8	Kan het onderwerp van onderzoek plaatsen in de historische ontwikkelingen.			
3.9	Kan het onderwerp van onderzoek plaatsen in zijn gebruiks- en bewoningsgeschiedenis.			
	C: waardestelling en advies			
3.10	Is in staat tot het maken van een contextuele waardestelling met daarbij een cultuurhistorische plaatsing van het onderwerp van onderzoek in de Nederlandse context (of indien relevant in internationale context).			
3.11	Is in staat tot het maken van een interne waardestelling van het relatieve belang van de onderdelen en aspecten van een bouwwerk of structuur met			

	de bijbehorende waardestellingsrepresentatietekeningen.			
3.12	Is in staat adviezen te formuleren over de omgang met het onderwerp van onderzoek.			
4	Afgeleide vereisten			
4.1	Werkt zorgvuldig en wetenschappelijk.			
4.2	Leverd een communicatief goed product af.			
4.3	Controleert zijn werk op onvolkomenheden			
4.4	Is zelf aantoonbaar verantwoordelijk voor zijn eigen werk.			
4.5.	Leverd in ieder rapport een verifieerbaar documentatiedeel.			
4.6	Werkt objectief en stelt zich onafhankelijk op.			
4.7	Kan samenwerken met andere professionals in interdisciplinair verband.			
5	Aanvullende aspecten			
5.1	Heeft zich in één of enkele gebieden gespecialiseerd.			
5.2	Heeft enige kennis van instandhoudingstechnologie.			
5.3	Heeft enige kennis van planbeoordeling cq. van herbestemming-problematiek.			

B) Toelichting op de uitgangspunten

(Waar in het volgende 'hij' en 'zijn' wordt geschreven, dient ook 'zij' en 'haar' te worden gelezen.)

De kwaliteitscriteria zijn op de volgende uitgangspunten gebaseerd:

Ten eerste de inschrijving. Deze vindt enkel en alleen plaats op persoonlijke titel. Enkel personen kunnen aantonen dat zij voldoen aan de minimumeisen van degelijk bouwhistorisch onderzoek. Bedrijven of overheden worden niet als zodanig ingeschreven. De kwaliteit van het bouwhistorisch onderzoek van bedrijven of overheden is volledig afhankelijk van de kwaliteit van de daaraan verbonden individuele onderzoekers. Als een bouwhistoricus van betrekking verandert, neemt hij in principe zijn kwalificatie als (junior)bouwhistoricus mee naar zijn nieuwe betrekking.

Ten tweede de voorwaarde dat de inschrijvers praktiserende bouwhistorici dienen te zijn. Daarin worden drie categorieën onderscheiden:

- 1) bouwhistorici die als zelfstandige bouwhistorische onderzoeksopdrachten aannemen en uitvoeren,
- 2) bouwhistorici die in loondienst bij een bedrijf of een overheidsdienst bouwhistorische onderzoeksopdrachten uitvoeren, en
- 3) bouwhistorici die een managementfunctie uitoefenen waarbij een nauwe betrokkenheid bestaat met bouwhistorisch onderzoek en die aantoonbare ervaring hebben met het (in het verleden) zelf uitvoeren van bouwhistorisch onderzoek.

Ten derde het kennisveld en de daarbij behorende vaardigheden die de bouwhistoricus behoort te hebben en waarin hij zich onderscheidt van andere cultuurhistorische disciplines. De bouwhistoricus onderzoekt oude gebouwen, van ruwweg duizend tot vijftig jaar oud, als een materiële bron. Hij richt zich in zijn analyse en interpretatie zich op materialen, constructies en afwerkingen, inclusief bouwtechnieken en bouwsporen, die alle een onderdeel vormen van het object als ruimtelijke structuur. Op grond van gedocumenteerde bouwsporen in combinatie met andersoortige (geschreven) documenten kan een ontwikkelingsgeschiedenis geschreven worden van het onderzochte gebouw en zijn bouwkundige bijzonderheden. Door zijn onderzoek draagt hij in principe niet alleen bij aan de kennis van een object als zodanig, maar ook aan de vermeerdering van de algemene kennis van het bouwen in het verleden. Hij beschikt daartoe over een groot ruimtelijk inzicht (drie dimensionaal). Daarnaast is hij in staat objecten en details van objecten op te meten en uit te tekenen. Tevens weet hij op een goede wijze gebruik te maken van verwante informatie uit andere bronnen, zoals oude kadastrale plannen en bouwtekeningen. In de publicatie *Inleiding in de bouwhistorie* (Utrecht 2009) komen het kennisveld en de noodzakelijke vaardigheden uitgebreid aan de orde.

Ten vierde de vaststelling wat een bouwhistorisch onderzoeker daadwerkelijk tot een goed *bouwhistoricus* maakt. Een relevante opleiding is slechts de basis, de echte vorming vindt pas plaats in de praktijk. Het is dan ook

bovenal de werkervaring dan wel onderzoekservaring met de daaruit voortvloeiende gedegen praktijkkennis die de bouwhistoricus onderscheidt van de *junior-bouwhistoricus*. Degene die recentelijk één van de bouwhistorische opleidingen heeft voltooid, kan daardoor nooit hoger ingeschaald worden als junior, als hij aan de minimale vereisten voldoet. De weerslag van zijn bouwhistorische kennis behoort terug te vinden te zijn in rapporten, artikelen en bijdragen aan boeken; die vormen de basis waarop de beoordeling voor de eventuele registratie bij de BNB plaatsvindt.

Ten vijfde een nadere invulling van het onderscheid tussen de *junior-bouwhistoricus* en de *bouwhistoricus*. Van de *junior-bouwhistoricus* mag verwacht worden dat hij over de nodige basiskennis van de belangrijkste materialen, constructies en afwerkingen beschikt. Dit betekent dat hij bijvoorbeeld het onderscheid kent tussen een aantal veelvoorkomende dakconstructies en tussen bijvoorbeeld kalksteen en zandsteen. Tevens weet hij bijvoorbeeld dat er telmerken bestaan en kan ze bij voorkeur al op hoofdlijnen 'lezen' (interpreteren). Daarnaast geeft hij blijk van enig ruimtelijk inzicht, 'denken in drie dimensies'. Hij werkt onder de verantwoordelijkheid van een ervaren bouwhistoricus.

De *bouwhistoricus* kan volledig zelfstandig bouwhistorisch onderzoek uitvoeren geeft daarin blijk een grote detailkennis te hebben van historische materialen, constructies en afwerkingen en de ontwikkeling daarvan. Zo kan hij kleine verschillen in bijvoorbeeld dakconstructies herleiden en duiden, en kent hij de meeste vormen van tekens op hout en steen en kan ze toepassen in zijn analyse. Hij realiseert zich de beperkingen van de basiskennis die onder meer tot uitdrukking komen in grote regionale verschillen. Hij geeft er blijk van bijzondere elementen te herkennen en in een breder verband te kunnen plaatsen. Doorgaans heeft de *bouwhistoricus* een zeker specialisme. Voor de kwaliteitscriteria heeft dit tot gevolg dat de *junior-bouwhistoricus* een lagere score mag hebben dan de *bouwhistoricus*, met voor beiden een minimale score als basis (zie het toetsingskader).

Ten zesde de vertaling van de bouwhistorische analyse in een praktijkgerichte rapportage met waardestelling. Als grondslag liggen hieraan de *Richtlijnen voor bouwhistorisch onderzoek* (2009) en de beroepscode van de BNB. Wezenlijk is naast het blijk te geven van voldoende bouwhistorische kennis ook een onafhankelijke en objectieve instelling. Het object staat voor de bouwhistoricus voorop, niet de belangen van betrokken partijen. Daarom dient er sprake te zijn van een beargumenteerde waardestelling, die controleerbaar voortkomt uit de waargenomen en vastgelegde (beschreven en gefotografeerde) bouwhistorische analyse.

De bouwhistoricus die het rapport heeft vervaardigd dient blijk te geven van goede beheersing van het bouwhistorische kennisveld en de noodzakelijke vaardigheden. Leidend hierin is het begrip van de onderzoeker van de ruimtelijke structuur van het object, de ontwikkelingsgeschiedenis en de bijzondere elementen. Ook geeft hij er blijk van oog te hebben voor afwerkingen en vanuit de zichtbare structuur ook conclusies over de achterliggende onzichtbare structuur te kunnen trekken. Hij laat zien bouwtekeningen te kunnen lezen en in het object te herkennen. Hij geeft er blijk van het object niet als zodanig, maar ook in een bredere context te kunnen beschouwen zowel in zijn stedenbouwkundige context als in een groter landelijk verband. Vanzelfsprekend is de diepgang afhankelijk van de omvang van de onderzoeksopdracht.

De bouwhistoricus laat zien het pand 'begrepen' en 'in de vingers' te hebben en van daaruit zijn waardestelling te kunnen formuleren en dit in een bruikbaar (leesbaar), onderbouwd en controleerbaar rapport te presenteren.

C) Toelichting op de beoordeling

De beoordeling vindt plaats op basis van rapporten en publicaties, die door de aanvrager zelf geselecteerd en aan het Kwaliteitsteam van de BNB ter beschikking worden gesteld. De aanvrager dient daarbij zelf in het oog te houden dat uit dit materiaal duidelijk moet blijken wat zijn kennisniveau is en wat zijn ervaringsniveau met het samenstellen van rapporten en het schrijven van publicaties is

Het Kwaliteitsteam houdt in zijn beoordeling rekening met twee zaken. Ten eerste het niveau waarvoor de aanvrager zich aanmeldt, voor *junior-bouwhistoricus* of voor *bouwhistoricus*. Voor de laatste ligt de lat vanzelfsprekend hoger, al wordt van de junior een minimumniveau verwacht (zie de toelichting op de uitgangspunten). Het tweede betreft het onderzoeksniveau van de te beoordelen rapportage: zo mag van een beperkt bouwhistorisch onderzoek minder diepgang verwacht worden dan van een uitgebreid bouwhistorisch onderzoek. Het onderzoeksresultaat is immers proportioneel met de onderzoeksopdracht (financiële en tijdsaders). Alle bouwhistorische producten zullen aantoonbaar moeten voldoen aan de minimale eisen van bouwhistorische kwaliteit (zie de toelichting op de uitgangspunten).

Indien een aanvrager rapporten en publicaties aanbiedt die in samenwerking met anderen zijn vervaardigd, is het voor het Kwaliteitsteam uiterst lastig zo niet onmogelijk te achterhalen welk kennisniveau de inschrijver zelf heeft. Daarom dienen de individuele bijdragen door de aanvrager als zodanig aangegeven te worden. Bij gebrek hieraan zal de aanvrager, als wordt voldaan aan de criteria, in principe niet hoger ingeschaald kunnen worden dan als junior-bouwhistoricus. De aanvrager heeft nadrukkelijk zelf de verantwoordelijkheid om aan te tonen dat hij capabel is op het vlak van het bouwhistorisch onderzoek.

Van elke beoordeling maakt het Kwaliteitsteam een verslag, waarin de toetsing aan de kwaliteitscriteria wordt uitgelegd en verantwoord. In dit verslag is de conclusie opgenomen of de aanvrager bij het bestuur wordt aanbevolen om te registreren bij de BNB als *junior-bouwhistoricus* of als *bouwhistoricus*, of dat hij niet aan de minimale kwaliteitseisen voldoet en zijn aanvraag dient te worden afgewezen. Na bekrachtiging van dat verslag en de conclusie door het bestuur van de BNB wordt het besluit samen met het verslag aan de aanvrager toegestuurd.

D) Toelichting op de hoofdgroepen van de kwaliteitscriteria

ad. 1 Formele vereisten

De eerste hoofdgroep omvat kwaliteitscriteria in relatie tot het professionele handelen en de ethische aspecten van de bouwhistorie. Aan het werken volgens de richtlijnen en de beroepscode moet voldaan worden. Dat geldt ook voor het bijhouden van het vak, waarbij de eis tot actief bijdragen aan het vak middels lezingen en/of publicaties een maat is voor de inschaling van *bouwhistoricus* of *junior-bouwhistoricus*.

ad. 2 Basiscondities

De tweede hoofdgroep omvat kwaliteitscriteria met betrekking tot de opleiding. Voor veel ervaren bouwhistorici geldt dat ze na soms sterk verschillende opleidingen zijn ingestroomd in het vak. Jongere bouwhistorici kunnen de opleidingen gevolgd hebben die nu een tiental jaren bestaan, aan de Universiteit van Leiden en Hogeschool van Utrecht.

Voortvloeiend uit de eerste voorwaarde dient een geregistreerd bouwhistoricus zijn vak actief te beoefenen. Als dit niet langer het geval is, vervalt zijn recht op inschrijving.

Het aantal jaren onderzoeks- en praktijkervaring gepaard aan het kennisniveau is een maat voor de inschaling als *junior-bouwhistoricus* of *bouwhistoricus*. Ook voor de *junior-bouwhistoricus* is enige tijd praktijkervaring onder de hoede van een ervaren uitvoerend bouwhistoricus verplicht, al bestaat de mogelijkheid dat iemand een van de beide opleidingen afsluit op een dusdanig aantoonbaar niveau dat inschaling als junior al mogelijk is.

ad. 3 Minimale inhoudelijke vereisten

De derde hoofdgroep omvat de inhoudelijke vereisten gestructureerd volgens de opzet van de *Richtlijnen bouwhistorisch onderzoek* uit 2009.

De eerste subgroep (A) betreft de aantoonbare toepassing van vaardigheden en kennis in de praktijk van het onderzoek ten aanzien van het gebouw en/of de structuur zelf.

De tweede subgroep (B) betreft de context van het gebouw en het aantoonbare plaatsen van het gebouw en/of de structuur in een stedenbouwkundige (ensemble), architectuurhistorische, algemeen historische en gebruikshistorische context.

De derde subgroep (C) betreft de aantoonbare vaardigheid van het verwerken van de inhoudelijke en contextuele gegevens tot zowel een externe (of contextuele) waardestelling als een interne waardestelling van het gebouw en/of de structuur zelf, alsmede het formuleren van een advies omtrent de verdere omgang met het gebouw en/of structuur.

ad. 4 Afgeleide vereisten

De vierde hoofdgroep omvat de kwaliteitscriteria ten aanzien van het handelen van de bouwhistoricus waarbij zorgvuldig en onafhankelijk werken voorop staan, evenals een correcte en zakelijke opstelling ten aanzien van opdrachtgevers, dan wel werkgevers. Ook het kunnen samenwerken met andere professionals in het (cultuurhistorische) vakgebied behoort hiertoe.

Het criterium van zelfstandig werken en initiatief nemen is een maat voor de inschaling van al dan niet als *junior-bouwhistoricus* of *bouwhistoricus*.

ad. 5 Aanvullende aspecten

De vijfde hoofdgroep omvat aspecten die als zinvolle aanvulling worden meegenomen.

Voor specialisten in een bepaald deelgebied (dendrochronologie etc.) die in het register opgenomen willen worden, geldt dat ze op de andere punten minimaal aan de eisen van een junior-bouwhistoricus moeten voldoen.

Regelmatige hertoetsing van de geregistreerd bouwhistoricus na een nader te bepalen aantal jaren is een noodzaak. Ook bij de promotie van een junior-bouwhistoricus tot bouwhistoricus dient een nieuwe toetsing ondergaan te worden. In beide gevallen kan het niet voldoen aan de criteria uiteindelijk leiden tot het uitschrijven uit het kwaliteitsregister.

E) Toetsingskader

Voor de beoordeling van kwaliteitscriteria worden binnen het toetsingskader drie categorieën gehanteerd: goed, voldoende en onvoldoende. Goed wordt gegeven als het betreffende onderdeel voor de kandidaat een automatisme is, voldoende als het 'wel lukt' en onvoldoende als de kandidaat 'er niet goed uitkomt'. Daarbij scoort de *junior-bouwhistoricus* lager dan de *bouwhistoricus*, binnen de onderstaande beoordelingskaders.

* De criteria in groep 1 dienen alle met ja beantwoord te worden.

* De criteria in groep 2 dienen voor de *bouwhistoricus* alle tenminste voldoende te zijn en tenminste twee keer 'goed'. Voor de *junior-bouwhistoricus* is een nee mogelijk bij punt 1.4 en een onvoldoende bij punt 2.3, verder dient ook hij tenminste een voldoende te scoren.

* In de groepen 3 en 4 is een enkele onvoldoende toelaatbaar:

- voor een *junior-bouwhistoricus* maximaal vier in groep 3 en twee in groep 4,
- voor een *bouwhistoricus* maximaal één in groep 3 en één in groep 4. De *bouwhistoricus* dient in beide groepen tenminste 15 keren goed te scoren.

* Op de criteria in groep 5 wordt niet als zodanig getoetst, zij worden als zinvolle aanvulling meegenomen.

Het is voor de beoordelingscommissie mogelijk om een beperkt aantal keren 'niet invulbaar' te vermelden:

- voor een *junior-bouwhistoricus* maximaal drie keer in groep 3 en maximaal twee keer in groep 4,
- voor de *bouwhistoricus* maximaal één keer in groep 3 en één keer in groep 4.

Er wordt beoordeeld op de verstrekte informatie per mail. Bij twijfel kan het kwaliteitsteam overgaan tot het voeren van een gesprek. Het kwaliteitsteam kan bij uitzondering in zijn uiteindelijke oordeel op gegronde en gemotiveerde redenen afwijken van de bovengenoemde kwaliteitscriteria. Dit kan zich bijvoorbeeld voordoen bij de score van een onvoldoende op enkele fundamentele criteria in met name groep 3 en 4. Daardoor kan gerede twijfel ontstaan aan zelfs de aanwezigheid van minimale basiskennis voor inschaling als *junior-bouwhistoricus* of gerede twijfel aan de capaciteiten als bouwhistoricus.

Het kwaliteitsteam zal bestaan uit in totaal drie leden, waaronder één extern lid en twee ervaren bouwhistorici.

F) Kwaliteitsregister BNB

Na toetsing en toelating zullen in het niet-openbare kwaliteitsregister van de BNB de volgende gegevens opgenomen gaan worden:

- titel
- naam
- adres en woonplaats

- hoedanigheid (lid, juniorlid),
- jaar van inschrijving,
- organisatie werkzaam (optioneel),
- specialisatie (optioneel),
- wel of niet opdrachtnemend,
- verslag van de beoordeling door het kwaliteitsteam.

In het openbare register dat op de website wordt gepubliceerd worden alleen titel (optioneel), naam en woonplaats opgenomen, en de registratie als junior-bouwhistoricus of bouwhistoricus. Via een unieke e-mail link (naam@bouwhistorici.nl) kunnen via de website de onderzoekers door bezoekers van de website benaderd worden. Dit omdat de website niet bedoeld is als reclamemedium voor de afzonderlijke bouwhistorici, maar wel als controlemedium of potentieel in te schakelen bouwhistorici aan een aantoonbare kwaliteit kunnen voldoen.

Plaats: Utrecht

Datum: 2 mei 2011

Ondertekening: Namens het bestuur van de BNB

K. Emmens (voorzitter),

R. Stenvert (secretaris)